

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 10, No. 1, 2015, pp.408-418

OJED

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

ผลการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลาที่มีต่อ

ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล

EFFECTS OF ORGANIZING CREATIVE ACTIVITIES USING MANDALA TECHNIQUE ON
NARRATIVE ABILITY OF KINDERGRADENERS

นางสาวอังคณา ธัญญวรการ *

Miss Aungkana Thanyaworakran

ผศ.ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ **

Asst. Prof. Sasilak Khayankij, Ph.D

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาลจากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลา กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 8 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ แบบแผนการวิจัยเป็นการศึกษาหนึ่งกลุ่ม วิเคราะห์ผลแบบวัดซ้ำหลายครั้ง แบบอนุกรมเวลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลองเด็กกลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: angthanyaa@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: sasilak.k@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purpose of this action research was to study the effects of organizing creative's activities using mandala technique on narrative ability of kindergarteners. The target group were 8 second-level kindergarteners from Samsen Kindergarten under the Office of Bangkok Primary Educational Service Area Commission studying in the second semester of academic year 2014. The research instrument was the narrative ability of kindergarteners. The duration of the study was 8 weeks. The research design was one group pretest-posttest time series designs. The data were statistically analyzed by using arithmetic mean, standard deviation, one – way repeated measure anova, and content analysis

The research findings was as follows: After the experiment, the target group had higher on narrative ability score than before the experiment at a .01 significant level

คำสำคัญ: กิจกรรมสร้างสรรค์ / มันทาลา / ความสามารถในการเล่าเรื่อง / เด็กอนุบาล

KEYWORDS: CREATIVE ACTIVITIES / MANDALA / NARRATIVE ABILITY / KINDERGARTENERS

บทนำ

โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล) เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 3 ขวบ จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจากการวิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้รายปี ได้มีการสอดแทรกทักษะคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาลงในสภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก เพื่อให้ครูจัดประสบการณ์ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านสติปัญญาโดยบูรณาการเป็นองค์รวม แต่ผลการประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย ปีการศึกษา 2557 ภาคเรียนที่ 1 เด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/3 มีพัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ดี แต่เมื่อแยกตามรายด้านได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษา พบว่าภาษาของเด็กมีคะแนนต่ำสุด

พัฒนาการทางภาษาของเด็กเป็นรากฐานสำคัญและมีความจำเป็นที่สุดต่อการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและศักยภาพของมนุษย์ เด็กใช้ภาษาในการสื่อสารความคิด ความต้องการ อารมณ์ และความรู้สึกของตนเองกับผู้อื่น (นิติธร ปิลาวสน์, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจท์ (Piaget อ้างถึงใน วรรณาท รักษกุลไทย และนฤมล เนียมหอม, 2549) ที่กล่าวว่า ภาษาที่เด็กใช้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก เด็กอายุ 2 – 7 ปี มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational period) คือ เด็กใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุหรือประสบการณ์ เด็กวัยนี้ใช้ภาพวาดเพื่อสื่อถึงจินตนาการของตนเอง ดังนั้นภาษาจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยอาศัยกระบวนการในการพัฒนาภาษา ซึ่งประกอบด้วยการรับข้อมูล และการส่งข้อมูลผ่านการคิดและสัญลักษณ์ ได้แก่ การสร้างภาพ หรือข้อความ ด้วยการวาด การลอก และการจำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

การเล่าเรื่อง คือการแสดงออกทางภาษาของเด็กในวัยนี้ โดยการเล่าเรื่องของเด็กประกอบด้วย การเล่าด้วยการพูด การแสดงท่าทาง และการวาดเขียน ฉะนั้นการเล่าเรื่องของเด็กจึงเป็นพื้นฐานสำคัญไปสู่การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียน Whitehead (2007) ได้ให้ความหมายของการเล่าเรื่องว่า หมายถึง การพูด การเขียน หรือแสดงท่าทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์ การเล่าเรื่องเป็นการพูดอิสระ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเวลา มีลำดับเหตุการณ์ตามเวลาที่เกิดขึ้น และมีความเชื่อมโยงกับการทำงานของหน่วยความจำ ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงแตกต่างจากการสนทนา โดยส่วนใหญ่แล้วผู้พูดมักเล่าเรื่องของตนเอง เรื่องราวจากนิทาน หนังสือ ภาพยนตร์ หรือรายการโทรทัศน์ และสำหรับเด็กเล็กมักเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง (Owens, 2012) สอดคล้องกับ Liles (1993) ที่กล่าวถึงพัฒนาการด้านการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาลว่า เด็กอายุ 2 ปี สามารถเล่าเรื่องราวผ่านประสบการณ์ของตนเองได้ เด็กอายุ 3 ปี สามารถ

จัดลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลาในอดีตได้ เด็กอายุ 4 ปี สามารถบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ที่ซับซ้อนได้มากขึ้น และตอบสนองต่อเรื่องที่ผู้อื่นเล่าได้ เด็กอายุ 5 ปี สามารถผลิตโครงสร้างไวยากรณ์ที่เหมาะสมในการเล่า คล้ายผู้ใหญ่ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงอายุ 10 ปี

องค์ประกอบในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล Bliss, McCabe, Miranda (1998) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องใน 6 มิติ ได้แก่

- 1) ความสอดคล้องกับหัวข้อ (Topic Maintenance) หมายถึง การเล่าเรื่องที่สอดคล้องกับหัวข้อ ไม่แสดงความคลุมเครือ น่าสงสัย
- 2) ลำดับเหตุการณ์ (Even Sequencing) หมายถึง ความสามารถในการลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา
- 3) ความชัดเจน (Explicitness) หมายถึง การให้ข้อมูลที่มีรายละเอียด ประกอบด้วยรายละเอียดของคน หรือวัตถุ รายละเอียดของการกระทำ และการประเมินผล
- 4) การอ้างอิง (Referencing) หมายถึง การเล่าถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล คุณสมบัติ และเหตุการณ์
- 5) ความเชื่อมโยง (Conjunctive Cohesion) หมายถึง คำ หรือวลีที่ใช้ในการเชื่อมคำพูด และเหตุการณ์
- 6) ความคล่อง (Fluency) หมายถึง การพูดด้วยความต่อเนื่อง ไม่ติดขัดในการพูดหัวข้อ ลำดับเหตุการณ์ ความชัดเจน การอ้างอิง ความเชื่อมโยง และความคล่อง

การประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องสามารถประเมินโดยเครื่องมือที่ชื่อว่า Narrative Assessment profile (NAP) ซึ่งใช้สำหรับประเมินการเล่าเรื่องกับเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องในการสื่อสาร นอกจากนี้ Barra (2009) ได้ศึกษาทักษะการพูดเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล โดยมีขั้นตอนคือ ให้เด็กวาดภาพที่ต้องการ จากนั้นกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องตามหัวข้อ ได้แก่ ต่อสู้ อุบัติเหตุ ท้องเที่ยว ครอบครัว สัตว์เลี้ยง เป็นต้น และเก็บข้อมูลจาก 3 เรื่องเล่าเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินจากแฟ้มการเล่าเรื่อง และการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กันดีระหว่างการเล่าเรื่อง เด็กมีการจัดลำดับเหตุการณ์ ความชัดเจน และความสอดคล้องกับหัวข้อดีที่สุด

ครูสามารถส่งเสริมทักษะการเล่าเรื่องในเด็กอนุบาลได้โดยการจัดประสบการณ์ในการเล่าเรื่องที่หลากหลายแก่เด็ก รวมถึงเปิดโอกาสให้เด็กเล่าจากเรื่องราวที่เด็กคุ้นเคย เช่น การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ การเล่าเรื่องจากการวาดภาพหรือจากงานศิลปะสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Paguette , Fello and Jalongo (2007) ศึกษาวิธีการพูดผ่านการวาดภาพโดยการอธิบายเรื่องราวจากภาพประกอบและภาษาพูดในการส่งเสริมการจับใจความของเด็กประถม การฟังและการอ่านจับใจความสามารถประเมินโดยการวิเคราะห์จากความเข้าใจของการมอง การพูด และการเขียนของเด็ก “การพูดผ่านการวาดภาพ” เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้มีความสามารถในการนำความรู้ใหม่มารวมกัน โดยการบรรยายเรื่องราวและแปลความ ซึ่งได้มาจากการเข้าใจใหม่ๆ ต่อระบบสัญลักษณ์ ประกอบด้วย การพูดอภิปรายกับคู่สนทนา การวาดรายละเอียดของภาพ และการเขียนสัญลักษณ์สำหรับการวาดภาพ พบว่าเด็กถูกกระตุ้นจากสัญลักษณ์และคำศัพท์ ในการประเมินผลก่อนและหลังของงานศิลปะสามารถแยกแยะความก้าวหน้าในการอ่านและการฟังจับใจความของเด็กจากคำศัพท์เฉพาะและหัวข้อเฉพาะ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ระบุถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ว่า เป็นกิจกรรมที่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้ถ่ายทอด อารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความงามของสิ่งต่างๆรอบตัว กิจกรรมศิลปะเป็นประสบการณ์สำคัญใน การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) พัฒนาการด้านร่างกายในเรื่องของการ

ประสานสัมพันธ์ ของกล้ามเนื้อเล็ก (2) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจในเรื่องของสุนทรียภาพ (3) พัฒนาการด้าน สังคมในเรื่องของการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผน ตัดสินใจเลือก ลงมือปฏิบัติและการ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น และ (4) พัฒนาการด้านสติปัญญาในเรื่องของการคิด การใช้ ภาษา การสังเกต จำแนก การเปรียบเทียบ และมิติสัมพันธ์ (กรมวิชาการ, 2546)

แนวทางในการสอนศิลปะสำหรับเด็ก ได้แก่ 1) จัดสื่อที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการสำรวจ และเรียนรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด 2) เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกใช้สื่อที่หลากหลายและเรียนรู้ วิธีการใช้งานอย่างเหมาะสม 3) เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความชื่นชมผลงานของตนเองและพุดคุยเกี่ยวกับ ผลงานของผู้อื่น 4) พุดคุยเกี่ยวกับลักษณะของผลงานด้วยศัพท์ทางศิลปะ เช่น รูปทรง สี เป็นต้น (Isbell & Raines, 2007) หลักการจัดโปรแกรมศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล ได้แก่ การจัดเวลา สถานที่เพื่อให้เด็กได้ สามารถแสดงออกด้านความคิด แนวคิด ความรู้สึก การกระทำ และความสามารถต่างๆ ด้วยสื่อและอุปกรณ์ที่ หลากหลาย รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมศิลปะสองมิติ ได้แก่กิจกรรมสร้างภาพ กิจกรรมการพิมพ์ภาพ กิจกรรมภาพปะติด และกิจกรรมศิลปะสามมิติ ได้แก่ กิจกรรม การปั้น กิจกรรมการผสมผสาน กิจกรรมโครงสร้างกระดาษ และกิจกรรมงานไม้ จากที่กล่าวมาเบื้องต้นเห็นได้ว่า กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการสื่อความหมายสำหรับเด็กได้ และยัง ครูเลือกใช้เทคนิคหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการเล่าเรื่องของเด็กในช่วงกิจกรรมนี้จะช่วยเพิ่มทักษะ รวมถึง ความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กให้ดียิ่งขึ้น (Mayesky, 1998)

มันดาลาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ครูสามารถนำมาจัดในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากการทำ มันดาลาเกี่ยวข้องกับการใช้สี วัสดุ อุปกรณ์ศิลปะ Jung (1973, cited in Johnson., 2010) กล่าวว่ามันดาลาคือ วงกลม หรือ วงกลมมหัศจรรย์ มันดาลาสะท้อนความเป็นตัวตนอันเป็นศูนย์กลางของบุคลิกลักษณะ มันดาลา ช่วยกระตุ้นศักยภาพและเจตจำนงของบุคคล ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างเอกลักษณ์และปัจเจกนิยมอย่างเป็น ธรรมชาติ นอกจากนี้มันดาลายังช่วยเสริมสร้างสมาธิและความจดจ่อแก่เด็ก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก นอกจากนี้การให้เด็กได้ทำมันดาลาเป็นการเปิดโอกาสให้เด็ก ได้สื่อสารผ่านการวาดภาพ หรือสร้างภาพมันดาลา เด็กได้รับประสบการณ์ในเล่าเรื่องจากผลงานของตน อัน เป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกด้วยการพูดอย่างมีความหมาย เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถ และความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปของภาพหรือสิ่งของที่เด็กเห็นได้ ผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับ เด็ก ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ และการแสดงออก ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสามารถในการเล่าเรื่อง โดยการสร้างมันดาลามีขั้นตอนในการปฏิบัติ คือ ผู้วาดเริ่มจากการเตรียมการ ได้แก่ เลือกวัตถุ เตรียมอุปกรณ์ สร้างบรรยากาศสงบและผ่อนคลาย ดำเนินการ ได้แก่ เริ่มวาดวงกลม จากสีที่ชอบ เติมสีและรูปร่างในวงกลม ระบุตำแหน่งมันดาลา วางตำแหน่งมันดาลา สุดท้ายขึ้นสะท้อน ได้แก่ ตั้งชื่อหัวข้อมันดาลา จดบันทึก ความหมายของการใช้สี บันทึกการบรรยาย จำนวน และรูปร่างในมันดาลา จากนั้นเมื่อเสร็จสมบูรณ์ กลับมาอ่าน ชื่อมันดาลา และเชื่อมโยงกลับความหมายต่างๆ ที่ตนสะท้อนออกมาผ่านมันดาลา

การพัฒนาสติปัญญาของเด็กอนุบาลเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะในด้านภาษาและการ เล่าเรื่อง เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เด็กที่มีความสามารถในการเล่าเรื่องย่อมต้องมีความเข้าใจในภาษานั้น เป็นอย่างดีและสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาด้านการอ่านและการ เขียนต่อไป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อว่า มันดาลาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความ น่าสนใจ เนื่องจากมันดาลาช่วยเสริมสร้างสมาธิ ความจดจ่อ และเป็นสื่อกลางในการกระตุ้นให้เด็กถ่ายทอด ความคิดผ่านการวาดภาพ และการเล่าเรื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้

เทคนิคมันดาลาที่มีต่อความสามารถในการเล่าของเด็กอนุบาล อันเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางภาษาและสติปัญญาของเด็กอนุบาลต่อไป

คำถามการวิจัย

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลา ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กสูงขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาลจากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคมันดาลา

สมมติฐานของการวิจัย

หลังการทดลองการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้มันดาลา เด็กมีคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องสูงกว่าก่อนทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน แบบแผนการวิจัยเป็นการศึกษาหนึ่งกลุ่ม วิเคราะห์ผลแบบวัดซ้ำหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (One group pretest-posttest time series designs)

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางภาษาของเด็กอนุบาล การส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล และแนวคิดเกี่ยวกับมันดาลา จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กอนุบาล จำนวน 8 คนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2/3 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การประเมินพัฒนาการทางภาษาที่มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุงจากแบบประเมินพัฒนาการของโรงเรียนอนุบาลสามเสน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลา

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเล่าเรื่อง

4. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลา

ผู้วิจัยจัดทำแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลาสำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 32 แผน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันจันทร์ – พฤหัสบดี ระยะเวลา 14.00 – 14.50 น. โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 แนวคิด

การจัดกิจกรรมศิลปะที่让孩子ถ่ายทอดประสบการณ์หลังการฟังนิทานด้วยการสร้างม้นดาลา โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ ได้แก่ วาดภาพสีเทียน วาดภาพสีน้ำด้วยนิ้วมือหรือแปรง พิมพ์ภาพ ฉีก ตัด ปะภาพ ปั้นดินน้ำมัน โครงสร้างกระดาษ และ ประดิษฐ์ด้วยเทคนิคผสมผสาน

4.2 จุดประสงค์

- 1) เด็กสามารถถ่ายทอดความคิด อารมณ์ และความรู้สึกผ่านการสร้างม้นดาลา
- 2) เด็กสามารถเล่าเรื่องจากผลงานม้นดาลาได้

4.3 กิจกรรม

ขั้นที่ 1 สร้างแรงบันดาลใจ เป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยดึงดูดความสนใจแก่เด็ก โดยใช้เพลง นิทาน ภาพถ่าย และผลงานศิลปะด้วยเทคนิคม้นดาลา เพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ม้นดาลาและเห็นแบบอย่างในการเล่าเรื่องจากครู

ขั้นที่ 2 สร้างสรรค์ม้นดาลา เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดผ่านการทำงานศิลปะด้วยเทคนิคม้นดาลา เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ผ่านการทำงานศิลปะที่หลากหลาย ประกอบด้วยรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- 1) ครูให้เด็กหลับตา ผ่อนคลาย จากนั้นพูดเชื้อเชิญให้นึกถึงภาพจากนิทานที่ประทับใจ
- 2) ครูให้เด็กสังเกตอุปกรณ์ในการทำงานศิลปะที่ครูจัดวางไว้บริเวณศูนย์กลางของกลุ่มย่อย จากนั้นให้เด็กเลือกสื่อที่ต้องการ

- 3) เด็กเขียนภาพวงกลมจากแบบ ด้วยสีที่เด็กชอบ
- 4) เด็กสร้างม้นดาลาด้วยสื่อและเทคนิคที่หลากหลาย โดยทำงานศิลปะตามความคิด อารมณ์ และความรู้สึก

- 5) เมื่อสร้างม้นดาลาเสร็จให้เด็กระบุตำแหน่งม้นดาลา

ขั้นที่ 3 เล่าเรื่องสะท้อนความคิดรายบุคคล เป็นการให้เด็กแต่ละคนเล่าเรื่องจากผลงานสร้างสรรค์ม้นดาลา โดยครูคอยชี้แนะ กระตุ้น และให้ผลย้อนกลับ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี โดยประยุกต์มาจาก Narrative Assessment Profile (Bliss, McCabe, Miranda, 1998) ซึ่งประเมินองค์ประกอบในการเล่าเรื่อง 6 ประเด็น ได้แก่ ความสอดคล้องกับหัวข้อ การลำดับเหตุการณ์ ความชัดเจน การอ้างอิง ความเชื่อมโยง ความคล่อง วิเคราะห์จากการถอดเทป โดยเลือกจากเรื่องเล่าของเด็กที่มีเนื้อหา และรายละเอียดที่ดีที่สุดมาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการประเมินรายบุคคล ดังนี้

- 1) ผู้ประเมินพาเด็กไปในห้องที่มีความสงบ ชวนให้เด็กวาดภาพ จากนั้นเริ่มต้นการเล่าเรื่องโดยใช้ชุดคำถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจาก Topics to elicit conversations: English (Barra, 2009) ได้แก่ เรื่อง อุบัติเหตุ สัตว์เลี้ยง และครอบครัว

- 2) ระหว่างการเล่าเรื่องผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงเด็ก และโต้ตอบกับการเล่าเรื่องของเด็กตามความเหมาะสม

- 3) ในการดำเนินการแต่ละครั้งเด็กสามารถเล่ากี่เรื่องก็ได้ แต่ควรมากกว่า 3 เรื่อง

- 4) เมื่อบันทึกเสียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเลือกเรื่องเล่าของเด็ก 1 เรื่องที่มีความยาวมากที่สุดมาทำการวิเคราะห์

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ แบ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง โดยเก็บข้อมูลจากแบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กก่อนบุล ผู้วิจัยประเมินจากการเล่าเรื่องของเด็ก โดยประเมิน จำนวน 6 ครั้ง ได้แก่ ก่อนทดลอง (Pre-test) 2 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ระหว่างการทดลอง 2 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 3 และ 6 หลังการทดลอง (Post-test) 2 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 11 และ 12 ใช้เวลาในการประเมินเป็นรายบุคคล คนละ 10 นาที

7. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำเพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการ ทดสอบของการทดสอบครั้งสุดท้ายก่อนการทดลองและการทดสอบครั้งแรกหลังการทดลอง ($O_5 - O_2$) ว่าแตกต่างกันมากน้อยจากผลของการเปลี่ยนแปลงของการทดสอบหลาย ๆ ครั้ง โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและกราฟ

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กก่อนบุล

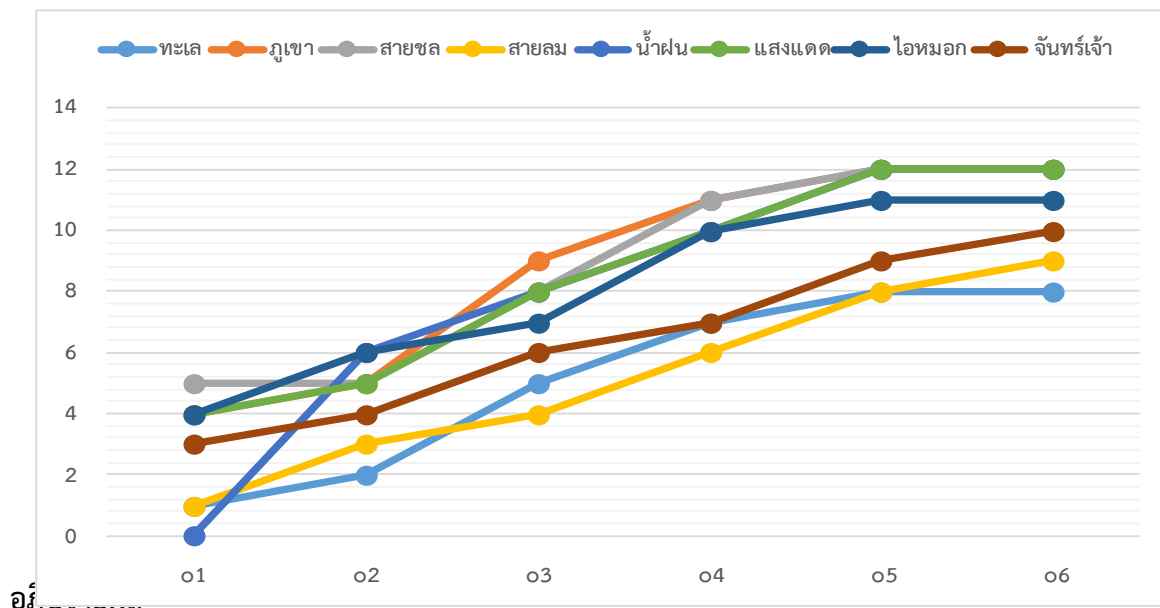
1. เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำของคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการทดลองเท่ากับ 3.68 ระหว่างการทดลองเท่ากับ 7.93 และหลังการทดลองเท่ากับ 10.31 แสดงให้เห็นว่าคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ.01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำของคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง

ระยะเวลาทดลอง	$\bar{x}$	SD	CV	Sk	KU		
					Std. Error		Std. Error
ก่อน	3.68	1.33	1.78	-.776	.752	-.814	1.481
ระหว่าง	7.93	1.84	1.84	-.624	.752	-1.331	1.481
หลัง	10.31	1.64	1.64	-.199	.752	-1.874	1.481

2. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่าเด็กทุกคนมีคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในสัปดาห์ที่ 1 – 5 และมีคะแนนคงที่ในสัปดาห์ที่ 5 และ 6 ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการคะแนนความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลาที่มีต่อความสามารถในการเล่าเรื่อง ของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลาที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนา ความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กให้สูงขึ้น ผู้วิจัยพบประเด็นในการอภิปรายแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับประสบการณ์ภาษาที่หลากหลาย เป็นกระบวนการที่เด็กได้เรียนรู้ ภาษาผ่านการฟัง โดยครูเป็นแบบอย่างในการเล่าเรื่องด้วยเทคนิคต่างๆ ซึ่งขั้นการสร้างแรงบันดาลใจเป็น จุดเริ่มต้นที่ช่วยดึงดูดความสนใจ เด็กได้รับประสบการณ์จากการฟังเพลง ฟังนิทาน และการเล่าเรื่องผ่าน ผลงานศิลปะ สอดคล้องกับ นฤมล เนียมหอม (2555) ที่กล่าวว่า การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายต่างๆ ครูต้องอ่านและเขียนโดยมีจุดมุ่งหมายในการใช้จริงให้เด็กได้เห็นเป็น แบบอย่าง เช่น เพื่อการสื่อสาร เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อค้นหาวิธีการ ฯลฯ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็น แบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นว่าการเล่าเรื่องเป็นเรื่องสนุก เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีในการเล่าเรื่อง

2) การจัดกิจกรรมให้เด็กถ่ายทอดความคิดผ่านการสร้างงานศิลปะโดยใช้เทคนิคมันดาลา โดยมี รายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1) ขั้นสร้างสรรค์มันดาลา เด็กวาดภาพวงกลมที่สะท้อนความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของเด็ก ซึ่งเป็นนามธรรมสู่รูปธรรม กล่าวคือ การทำงานศิลปะช่วยให้เด็กได้จัดระบบความคิด ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การเล่า เรื่องที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธันวรุจน์ บุณยสุสกุล (2557) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้เด็ก แสดงทักษะความสามารถ ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของตนออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งการทำงานศิลปะจะ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ประสบมา แล้วบูรณาการเข้ากับความคิดจินตนาการ ก่อนจะถ่ายทอดออกมาเป็นเส้น รูปร่าง รูปทรง และสี ศิลปะจึงเป็นกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้น สมองชิกขาให้เติบโตและทำงานควบคู่ไปกับสมองซีกซ้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อพัฒนา ไปสู่การใช้สมองทั้งสองซีกอย่างเต็มที่และสมดุล

2.2) ขั้นเล่าเรื่องสะท้อนความคิด เป็นกระบวนการที่เด็กได้เล่าเรื่องผ่านผลงานศิลปะเป็นรายบุคคล อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้อง Liles (1993) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาล คือ เด็กต้องได้รับประสบการณ์ในการสื่อความ โดยครูควรเปิดโอกาสให้เด็กเล่าจากเรื่องราวที่เด็กคุ้นเคย เช่น การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากภาพวาด เป็นต้น นอกจากนี้ Paguette (2007) ที่ศึกษาวิธีการพูดผ่านการวาดภาพโดยการอธิบายเรื่องราวจากภาพประกอบและภาษาพูดในการส่งเสริมการจับใจความของเด็กประถม การฟังและการอ่านจับใจความสามารถประเมินโดยการวิเคราะห์จากความเข้าใจของการมอง การพูด และการเขียนของเด็ก “การพูดผ่านการวาดภาพ” เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กที่มีความสามารถในการนำความรู้ใหม่มารวมกัน โดยการบรรยายเรื่องราวและแปลความ ซึ่งได้มาจากความเข้าใจใหม่ๆ ต่อระบบสัญลักษณ์ ประกอบด้วย การพูดอภิปรายกับคู่สนทนา การวาดรายละเอียดของภาพ และการเขียนสัญลักษณ์สำหรับการวาดภาพ พบว่าเด็กถูกกระตุ้นจากสัญลักษณ์และคำศัพท์ ในการประเมินผลก่อนและหลังของงานศิลปะสามารถแยกแยะความก้าวหน้าในการอ่านและการฟังจับใจความของเด็กจากคำศัพท์เฉพาะและหัวข้อเฉพาะ

2.3) บทบาทของครูในการแสดงออกต่อเด็กเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ โดยครูต้องเป็นผู้เริ่มการสนทนาจากการเล่าเรื่องของครูก่อนจากนั้นให้เด็กเล่าและครูเป็นผู้คอยชี้แนะ กระตุ้น ให้ผลย้อนกลับ ซึ่งสอดคล้องกับ Benjamin (เบนจามิน อ้างถึงใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย จึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญที่ตัวครู บุคลิกภาพของครูในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นครูศิลปะที่ดี ได้แก่ ตั้งใจฟังเวลาเด็กพูด สนใจตอบคำถามของเด็ก ชมเชยหรือแสดงกิริยาชื่นชมในผลงานของเด็ก เคารพในแตกต่างของเด็ก ให้โอกาสเด็กได้เล่น 2) บทบาทในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจในการเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ตนต้องการ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานหรือมีส่วนร่วมในการจัดหา จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ 3) บทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เด็กแสดงออกทางศิลปะ การเตรียมการสอนศิลปะสำหรับเด็กสิ่งที่ครูต้องเตรียมคือ วิธีการจูงใจเด็กซึ่งเด็กครูสามารถเลือกหลายวิธี เช่น เล่านิทานให้ฟัง การฉายวิดีโอให้ดู การพาไปดูของจริง ฯลฯ 4) บทบาทในการประเมินผลงานทางศิลปะ ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยและเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตน เพื่อศึกษาพัฒนาการของเด็กและสังเกตผลงานของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

2. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านอื่นๆ

พฤติกรรมของเด็กด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคมันดาลา ได้แก่

1) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสังเกตว่าเด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น ได้แก่ คิดริเริ่ม คิดละเอียดลออ และคิดยืดหยุ่น เนื่องจากเด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายผ่านการทำงานศิลปะ รวมถึงมีอิสระในการคิด และทำงานความสนใจเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับ Mayesky (1998) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นต้องส่งเสริมให้เด็กได้ทำงานอย่าง อิสระและยืดหยุ่น เด็กควรได้ความแปลกใหม่และอิสรภาพในการจัดประสบการณ์ศิลปะในแต่ละครั้ง โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ ครูเป็นผู้จัดเตรียมสื่อวัสดุให้เด็กได้สำรวจ ทดลอง และแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้เด็กยังได้รับสุนทรียประสบการณ์ อันเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจของมโนทัศน์ที่มีต่อโลกให้มีความลึกซึ้งขึ้น โดยปลูกประสาทสัมผัสและการรับรู้ต่างๆ ของเด็กให้ตื่นและขยายกว้างมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความงาม รอบข้างทั้งธรรมชาติและสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น (Eglinton, 2003)

2) สมาธิ และความจดจ่อในระหว่างการทำงานศิลปะ ผู้วิจัยพบว่าเด็กมีความตั้งใจและจดจ่อกับการทำงานศิลปะมากขึ้น เนื่องจากขั้นตอนการทำมันดาลาเริ่มจากเด็กหลับตา เพื่อการทำงานกับความรู้สึกภายในจิตใจ ทำให้เด็กเกิดความตื่นตัว แต่เป็นอาการตื่นตัวที่มีเด็กมีความสงบมากขึ้น มีสมาธิพร้อมในการดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Church (1996) ที่ศึกษาการวาดภาพการสร้างสรรค์ในเด็กที่มีสมาธิสั้น งานวิจัยนี้ศึกษาการสร้างสรรค์ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการตกตะกอนโดยทำงานในศิลปะบำบัดที่ผ่านมันดาลา กับเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยกับสมาธิสั้น(เพิ่ม) หรือ โรคสมาธิสั้นพบว่ามันดาลามีผลต่อการเพิ่มความสามารถ ความสนใจ และลดพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นตลอดเวลา ช่วยเรื่องการตัดสินใจ และทำให้งานสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์

การนำขั้นตอนในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคมันดาลา มีปัจจัยที่ครูหรือผู้สนใจควรคำนึง ทั้งหมด 4 ประเด็น ดังนี้

1) การทำงานศิลปะครูควรให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานมิใช่ผลผลิต

2) จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความต้องการของเด็ก ความสามารถ และความสนใจของเด็ก

3) การจัดประสบการณ์ศิลปะในแต่ละครั้งต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ โดยเตรียมสื่อวัสดุที่หลายหลาย

4) บทบาทสำคัญของครูอยู่ที่การสร้างแรงจูงใจด้วยเทคนิคที่หลายหลาย และการกระตุ้น ชี้นำให้เด็กเล่าเรื่อง โดยครูควรเปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยและเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตน เพื่อศึกษาพัฒนาการของเด็กและสังเกตผลงานของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การนำแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคมันดาลาไปประยุกต์ใช้ในส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น สมาธิและความจดจ่อ การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

นฤมล เนียมหอม. (2555). *ห้องเรียนครูแมว*. สืบค้น จาก <http://www.nareumon.com>

[/index.php?option=com_content&task=category§ionid=4&id=21&Itemid=46](http://index.php?option=com_content&task=category§ionid=4&id=21&Itemid=46)

นิติธร ปิลาวสน์. (2555). *ภาษาแรกเริ่ม (Emergent Literacy)*. สืบค้นจาก

<http://taamkru.com/th/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B9%88%E0%B8%A1/>

ฉันทวรรณ บุนนสุขสกุล. (2557). *ศิลปะช่วยเสริมสร้างทั้งไอคิวและอีคิว*. สืบค้นจาก

<http://www.dekyimchang.com/about/>

วรนาท รักสกุลไทย และนฤมล เนียมหอม. (2549). การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านภาษา. ใน พัชรี ผลโยธิน และคณะ. *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 7 – 11*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การส่งเสริมศักยภาพทางภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *การจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

Barra, G. (2009). *Oral Narrative Skills of Chilean Preschool Children*. Doctor Of Education in Language Art and Literacy. University Of Massachusetts, Lowell, USA.

Bliss, L., McCabe, A., Miranda, A. E. (1998). Narrative assessment profile: discourse analysis for school-age children. *Journal Of Communication Disorders*, 31, 347-363.

Church, V. (1996). "Mandala drawing: facilitating creative growth in children with ADD or ADHD". *Therapy: Journal of the American Art Therapy Association (ART THER)*, 13(4), 252-9.

Eglinton, A. K. (2003). *Art in the early years*. London: RoutledgeFalmer.

Isbell, T.R. & Raines, C.R. (2007). *Creativity and the Art with your children*. Canada: Tomson Learning.

Johnson, R A. (2010). *Creating mandalas*. USA: Shambhalab Publications.

Liles, B. (1993). Narrative discourse in children with language disorders and children with normal language: A critical review of literature. *Journal of Speech and Hearing Research*, 36, 868-882.

Mayesky, M. (1998). *Creative activities for young children*. New York: Delmar.

Owens, E.R. (2012). *Language development*. USA: Pearson Education.

Paguette, K.R., Fello, S.E., & Jalongo, M.R. (2007). The talking drawings strategy: Using primary children's illustrations and oral language to improve comprehension of expository text. *Early Children Education Journal*, 35, 65-73.

Whitehead, R.M. (2007). *Developing language and literacy with your children*. London: Paul Chapman.